

BIBLIOGRAFIJA PROF. DR. SC. KREŠIMIRA ČUPAKA

Profesor je Čupak, prema podacima dostupnim piscu ovoga teksta, autor **270** znanstvenih, stručnih, preglednih i nastavnih radova. Neke od tih radova napisao je sam, a neke u suradnji s drugim istraživačima.

S prvim radom oglasio se 1952. kada je prikazao vrlo zanimljiv slučaj Sturge - Weberovog sindroma.

U prvom razdoblju njegovih istraživačkih nastojanja dominiraju radovi iz područja refrakcije i strabizma. Većinu radova pisao je kao jedini autor. Među onim radovima koje je pisao u suradnji s drugima, izdvojio bih rad kojega je pisao zajedno s profesorom Trogrličem o komparativnom testiranju akomodacije oka s normalnim i ambliopnim vidom pomoću fotoskijaskopije. Iako je taj rad publiciran 1966. u Analima bolnice Dr. M. Stojanović, zasigurno bi korisno poslužio oftalmolozima i danas. Slično je i s radom kojega je prof. Čupak pisao zajedno s profesorom Štrigom o ambliopiji u alkoholičara u istom izdanju Anala.

Interes prema genetici ispoljava se u radovima koje je profesor Čupak objavio u suradnji s profesoricom Ljiljanom Zergollern-Čupak. Ovdje svakako treba izdvojiti radove o očnim nalazima kod Downovog i Marfanova sindroma, kod kromosomskih aberacija i autosomnih trisomija, te opis Norrie-Warburg sindroma. Međutim, poseban doprinos su brojni radovi koji su proizašli iz projekta profesora Čupaka o etiologiji sljepoće i slabovidnosti u Hrvatskoj i u kojemu projektu su sudjelovali oftalmolozi u mnogim centrima u Hrvatskoj. U ovome istraživanju sudjelovao je i pisac ovoga teksta dok je radio kao specijalizant na Očnom odjelu u Bjelovaru.

Iako je profesor Čupak jedan dio svoga vremena i dio svoje goleme radne energije uložio u istraživanja vezana za vjeđe, uveu, promjene mrežnice u dijabetesu i elektrofiziologiju, prava ljubav u njegovu znanstvenom, stručnom i publicističkom opusu bila je katarakta. Od godine 1964. kada je objavio rad o katarakti u dječjoj dobi, dominirao je objavljujući mnoge radove o ovoj temi, među ostalim i kao pionir ultrazvučne fragmentacije leće o čemu je pisao u radovima Medicinskog fakulteta u Zagrebu 1984. godine, a još je prije tj. 1981. o tome referirao na 4. Europskom kongresu ultrazvučne medicine. Poslije je objavio brojne radove na tu temu.

Prof dr Krešimir Čupak volio je ljude, ali ne samo teoretski. U granicama mogućnosti sve bi učinio da im pomogne. Posebno uvođenjem novih tehnoloških mogućnosti. e treba opisivati, ali možemo zamisliti što je sve trebao učiniti kako bi osigurao sredstva za kupnju prvog lasera. Bio je prvi čovjek u bivšoj državi koji je započeo lasersko liječenje bolesnika. Interes za laser ogleda se u brojnim njegovim radovima na tu temu.

Izvanredan smisao za organizaciju dao je pečat životu i radu profesora Čupaka. Kada je postao predstojnikom Klinike za očne bolesti Medicinskog fakulteta u Zagrebu, odmah ju je reorganizirao i suvremeno ustrojio o čemu je pisao u radu 1979.godine u Jugoslavenskom oftalmološkom arhivu.

Kao stručnjak Svjetske zdravstvene organizacije puno je putovao po svijetu, a također je objavio radove s područja prevencije sljepoće i oftalmologije javnog zdravstva. Iz toga razdoblja svakako privlači pozornost rad o posljedicama vazektomije na krvne žile retine.

Potrebu osnutka očne banke prof. Čupak je uvidio prije više od dvadeset godina, te je 1979. godine pisao o tome cilju u Acta Ophthalmologica Iugoslavica. Koliko je samo bio sretan kada je ta ideja postala stvarnost.

Kao kirurg prednjeg očnog segmenta, bio je svjestan koliko je očna banka važna za transplantaciju rožnice. O kirurgiji rožnice profesor Čupak objavio je mnoge radove, među ostalim i

zajedno s ruskim stručnjacima.

Za neurooftalmologiju profesor Čupak nije pokazao preveliki interes, međutim treba reći da je snažno poticao na to područje pisca ovoga teksta s kojim je zajedno objavio neke radove.

Edukacija mladih privlačila je profesora Čupaka i toj je temi obratio posebnu pozornost ne samo osobno učeći mlade nego se posvetio organizacijskim pitanjima edukacije u svojim radovima, te je već 1982. godine isticao važnost trajnog usavršavanja u oftalmologiji. Isto tako nije zanemario niti povijest odnosno razvoj oftalmologije, te je dio svojih publiciranih radova posvetio povijesti oftalmologije na našim prostorima.

Knjige profesora Čupaka

Velika osobna energija i golemi entuzijizam pomogao je profesoru Čupaku da do sada iza sebe ostavi 21 knjigu. Neke knjige je napisao sam a neke uredio. To što je knjige uredio nije bila posljedica nekog slučaja. Naime, to uključuje da je imao ideju, da je odabrao suradnike, da je odabrao one koji će pisati o određenoj tematici i da ih je motivirao da pišu, pronašao izdavača, pronalazio sponzore, urgirao u ministarstvima. Eto, sa malo riječi, sa nekoliko rečenica lako je opisati golemi trud i rad koji je uložio jedan takav urednik sa svojim najbližim suradnicima. Pritom nikada nije zaboravio pohvaliti svoje najbliže suradnike i istaknuti u najvažnijem momentu njihovu ulogu. Sam pisac ovoga teksta imao je prednost surađivati s profesorom u nekim takvim projektima i stoga se usuđuje ovako otvorenije pojasniti koliko odricanja i upornosti traži organizacija takvih izdanja, te tim više koliko je važna uloga glavnog urednika koji je spiritus movens bilo kojeg takvog uspješnog poduhvata. Knjige možemo podijeliti prema interesnim sferama. Posebno treba izdvojiti dvije knjige vezane uz strabizam. "Utjecaj anizotropije na strabizam i ambliopiju" je u stvarnosti doktorska disertacija profesora Čupaka. Ova knjiga osim teoretskog znanstvenog doprinosa, dala je važnu potporu u praktičnoj i stručnoj edukaciji mladih oftalmologa i osoba koje se žele baviti strabologijom. Tematski povezana je i druga monografija s naslovom "Operativno liječenje strabizma" koja je izdana 1970. godine i koja korak po korak objašnjava svrhovitost i tehniku pojedinih straboloških operacijskih zahvata. I danas, knjiga je posve aktualna i može se iz nje dobro učiti.

Druga skupina knjiga posvećena je laseru. Ponajprije tu je knjiga "Laser u oftalmologiji" koja je izdana 1979. godine. Ovo je knjiga od 157 stranica sa više autora, a profesor Čupak je urednik knjige. 1984. godine izdaje se knjiga više autora pod naslovom "Laser in medicine" na 182 strane koja je tiskana na engleskom jeziku a glavni urednici su profesor Krajina i profesor Čupak. Tu je i suplement časopisa Medix s temom: Laser u medicini, tiskan u ožujku 2002. gdje je gost urednik profesor Čupak. Tekstovi ove knjige predstavljaju predavanja sa istoimenog simpozija koji je održan u organizaciji Senata AMZH -a odnosno profesora Čupaka kao predsjednika Senata Akademije medicinskih znanosti Hrvatske.

Povezanost dijabetesa s oštećenjem vida dugo je poznata, te još 1980. godine oftalmolozi i diabetolozi organiziraju zajednički skup pod temom: "Dijabetes i oko", a 1981. uređuju profesor Čupak i prof. Škrabalo ovu instruktivnu knjigu "Dijabetes i oko" u kojoj sudjeluje 27 autora. Interes prema dječjoj oftalmologiji ogleda se i u knjizi: "Izabrana poglavlja iz dječje oftalmologije" koja je izdana 1993. godine. Ova je knjiga u stvarnosti priručnik Tečaja za trajno usavršavanje liječnika, a profesor Čupak je knjigu uređivao zajedno s docenticom Henč-Petrinović i s docentom Gabrićem. Golemo znanje koje su autori sakupili desetljećima o oftalmološkim osobitostima oka i vida u dječjoj dobi prezentirano je u izvanrednom djelu Pedijatrijska oftalmologija, kojega su zajednički napisali profesor Krešimir Čupak i profesorica Ljiljana Zergollern -Čupak. Ta je knjiga u izdanju nakladnog

zavoda Globus publicirana 1997. godine. Tiskana je u A4 formatu na 392 stranice, s brojnim slikama i crtežima i zasigurno predstavlja iznimno i nadasve vrijedno djelo koje je korisno i oftalmolozima i zasigurno pedijatrima. Sljedeća skupina knjiga je donekle po sadržaju heterogena jer se bavi različitim temama, ali pokazuje istraživačku i organizatorsku neumornost našega profesora. U svibnju 1985. održao se simpozij posvećen povijesti oftalmologije u Jugoslaviji. Sadržaj toga simpozija tj. 24 referata ti kano je u knjizi: "Povijest oftalmologije u Jugoslaviji", koja je u stvarnosti suplement časopisa Acta Ophthalmologica Iugoslavica. Treba kazati da je profesor Krešimir Čupak bio glavni urednik spomenutoga časopisa. U 1991. godini profesor Čupak u svojstvu dopredsjednika Hrvatske akademije medicinskih znanosti organizira u prostorijama Medicinskog fakulteta u Zagrebu simpozij "Ratne ozljede glave i vrata" a sadržaj ovoga simpozija našao se u knjizi s naslovom "Ratne ozljede glave i vrata" koju je uredio naš profesor. Već 1992. zajedno s docenticom Henč-Petrinović i docentom Nikicom Gabrićem uređuje knjigu "Primjena ultrazvuka u oftalmologiji", koja služi kao priručnik za istoimeni tečaj trajnoga usavršavanja. U 1984. godini u Interuniverzitetskom centru za poslijediplomske studije u Dubrovniku organizira tečaj o keratoplastici, iz čega proizlazi knjiga Keratoplasty, tiskana na engleskom jeziku, koju uređuje i izdaje naš profesor. Na istu temu, ovoga puta u suradnji s primarijusom Kosanovićem te sa stručnjacima iz Odese, profesoricom Pučkovskajom i profesorom Gorgiladzeom piše knjigu Transplantacije rožnice, koja u izdanju Školske knjige Zagreb izlazi 1987.-godine. Tehnički dobro opremljena i s brojnim fotografijama, pruža odlične informacije mladim oftalmolozima o ovoj temi. Još širi pristup ovoj temi nalazi se u knjizi Bolesti rožnice, keratoplastika i metode pohrane rožničnog tkiva, koja je zbornik radova Prvog Hrvatskog međunarodnog skupa o bolestima rožnice, keratoplastici i metodama pohrane rožničnog tkiva i koju knjigu je profesor uredio zajedno s docenticom Henč-Petrinović i docentom Nikicom Gabrićem. U sljedećoj skupini knjiga pozornost obratimo ponajprije knjizi „Postoperativne komplikacije u oftalmologiji“ u izdanju Medicinske knjige 1987.godine koja sadrži tiskana 52 referata s istoimenog simpozija 1985. godine u Zagrebu i koju je uredio profesor Čupak. U izdanju Sveučilišne naklade Liber 1983. profesor uređuje knjigu Mikrokirurgija prednjeg segmenta oka koja se bavi lećom, glaukomom i rožnicom. Iako je radni elan dopustio profesoru Krešimiru Čupaku priličnu svestranost u oftalmologiji, posebna stručna ljubav bila je usmjerena u liječenju katarakte. Rezultat tog zanimanja je i monografija Katarakta, koja je u izdanju Školske knjige izdana 1990. godine. Ta 256 stranica, bogato ilustrirana s brojnim slikama i crtežima, pruža čitatelju izvrsne informacije o problemu katarakte, o mogućim udruženim stanjima i bolestima, te o načinima operacijskih zahvata.

Osim usko specijaliziranih knjiga, posvećenih pojedinim pitanjima u oftalmologiji za koje se je zanimao, profesor Krešimir Čupak ne zaboravlja važnost temeljne edukacije studenata medicine, specijalizirana oftalmologije kao i edukaciju specijalista. Tako 1985. godine za potrebe Medicinskog fakulteta u Zagrebu, kao predstojnik Klinike za očne bolesti uređuje knjigu "Oftalmologija", koja je ponajprije namijenjena studentima medicine ali su se s njom dobro služili i specijalizanti oftalmologije. Ista knjiga dobiva 1988. novo, prošireno izdanje a 1990. godine profesor uređuje knjigu smanjena opsega, koja je više prilagođena potrebama studenata. Pozitivna energija potiče profesora na ostvarenje dugogodišnje ideje o izdanju knjige enciklopedijskoga formata, koja bi bila namijenjena ponajprije oftalmolozima i specijalizantima oftalmologije. Stoga sakuplja velik broj autora, u pravilu osoba koje su vodeće u određenim granama oftalmologije, za pisanje teksta. Ratna zbivanja remete pripremu ove knjige, budući da su neki autori izvan Hrvatske postali nedostupnima. Taj dio teksta prihvatili su neki drugi naši istaknuti oftalmolozi i 1994. godine u izdanju Nakladnog zavoda Globus tiskana je ova opsežna knjiga s naslovom

"Oftalmologija". Sveukupno 46 autora je pisalo tekst a s glavnim urednikom profesorom Čupakom tijesno su u uređivanju surađivali Branimir Cerovski i Nikica Gabrić.

Je li ovim prikazom publicističke djelatnosti profesora Krešimira Čupaka sve rečeno? Mogli bi bez mnogo riječi kazati da je ovaj znanstvenik i nastavnik iza sebe nešto ostavio. Da se može osvrnuti iza sebe i sa zadovoljstvom konstatirati da mu vrijeme nije besplodno prošlo. No, je li sada sa svim tim naporima gotovo?

Ne, nije gotovo. I danas Profesor potiče mlađe na dodatne napore, na nove projekte. Neki to već znaju, ali nije tajna da Profesor uređuje zajedno s docentom Nikicom Gabrićem i docentom Branimirom Cerovskim novo enciklopedijsko izdanje knjige "Oftalmologija".